

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

30.04.2024. Nr. 1-5/115

Uz 24.04.2024 1-10/24/955

Ķekavas novada bāriņtiesai
barintiesa@kekava.lv

Informācijai: **Tieslietu ministrijas**
Dzimtsarakstu departamentam
dzimts.dep@tm.gov.lv

Bērnu aizsardzības centram
pasts@bac.gov.lv

Par paternitātes atzīšanu

Tiesībsargs ir saņēmis Ķekavas novada bāriņtiesas (turpmāk – Bāriņtiesa) vēstuli (reģistrēta 25.04.2024. ar Nr. 213) ar lūgumu sniegt viedokli un ieteikumus, kā rīkoties, lai konkrētajā situācijā bērnam tiktu atzīta paternitāte ārpusstiesas kārtībā. Papildus lūgts precizēt, kurš Latvijas Republikas normatīvais akts liedz iespēju bērna mātei, kurai ir pārtrauktas (nevis atņemtas) bērna aizgādības tiesības, vai bērna likumiskajam pārstāvim (aizbildnim) dzimtsarakstu nodaļā brīvprātīgi atzīt paternitāti.

[1] Bāriņtiesa norādījusi, ka konkrētajā situācijā bērna mātei ir pārtrauktas aizgādības tiesības. Bērnam paternitāte nav noteikta. Bērnam nodibināta aizbildnība un par bērna aizbildni iecelta vecmāmiņa.

Bāriņtiesa ir noskaidrojusi bērna bioloģisko tēvu un izskaidrojusi viņam pienākumu atzīt bērna paternitāti. Sarunā ar bērna māti noskaidrots, ka viņa neiebilst pret paternitātes atzīšanu un apstiprina, ka bērns ir izcēlies no šīs personas. Bērna tēvs piekrīt un vēlas atzīt paternitāti, dodot bērnam arī savu uzvārdu, bet ir grūtības to izdarīt. Aizbildne vērsusies Ķekavas novada dzimtsarakstu nodaļā un izteikusi vēlmi ierasties kopā ar bērna bioloģisko tēvu, lai veiktu paternitātes ierakstu bērna dzimšanas reģistrā, taču ir saņēmusi atteikumu.

Dzimtsarakstu nodaļa Bāriņtiesai norādījusi, ka, arī bērna mātei klātesot, paternitātes atzīšana dzimtsarakstu nodaļā nav iespējama, jo mātei ir pārtrauktas bērna aizgādības tiesības.

Dzimtsarakstu nodaļa ir ieteikusi vērsties tiesā ar prasības pieteikumu par paternitātes noteikšanu. Sazinoties pa tālruni ar Tieslietu ministrijas Dzimtsarakstu departamenta pārstāvi, noskaidrots, ka tiek pielietota prakse neļaut aizbildnim reģistrēt ziņas par bērnu, atzīstot bērna paternitāti, jo dažas no bāriņtiesām ir cēlušas par to pretenzijas.

[2] Tiesībsargs sniedz viedokli Bāriņtiesu interesējošā jautājumā.

[2.1] Viena no bērna pamattiesībām ir tiesība zināt savus vecākus.¹ Tātad abu vecāku ieraksts bērna dzimšanas reģistrā ir bērna labākajās interesēs. Bērna vecāki ir tās personas, kuras ir ierakstītas dzimšanas reģistrā.

Ņemot vērā bērna tiesību prioritātes principu un bērna tiesības zināt savus vecākus, bērna paternitātes noteikšana ir nevis vecāku tiesība, bet gan pienākums, kurš jāpilda, ievērojot bērna tiesības un intereses. Ikvienam bērnam ir svarīgi būt abu vecāku aprūpē, saņemt abu vecāku gādību. Turklāt, bērnam ar nenoteiktu paternitāti noteiktās situācijās ir liegts saņemt valsts atbalstu. Piemēram, uzturlīdzekļus, ja otrs vecāks neiesaistās bērna audzināšanā un aprūpē, saņemt sociālā nodrošinājuma pabalstu vai apgādnieka zaudējuma pensiju vecāka nāves gadījumā līdz 24 gadu vecumam.

[2.2] Par bērna māti atzīstama sieviete, kas bērnu dzemdējusi.² Civillikuma 154. pantā noteikts, ja bērna izcelšanās no tēva nav konstatējama atbilstoši šā likuma 146. panta noteikumiem (paternitātes pieņemums) vai tiesa atzinusi, ka bērns nav cēlies no viņa mātes vīra, bērna izcelšanās no tēva pamatojas uz paternitātes brīvprātīgu atzīšanu vai tās noteikšanu tiesas ceļā.

Tātad likumdevējs ir paredzējis, ka prioritāri vecākiem ir dota iespēja bērna paternitāti atzīt brīvprātīgi.

Paternitātes atzīšana notiek, ja bērna tēvs un māte personiski iesniedz kopīgu iesniegumu dzimtsarakstu nodaļā vai dzimtsarakstu nodaļai adresētu iesniegumu, uz kura notariāli apliecināts iesniedzēju paraksta īstums. Paternitātes atzīšana noformējama ar ierakstu dzimšanas reģistrā.

---

¹ Apvienoto Nāciju Organizācijas Bērnu tiesību konvencijas 7. pants.

² Civillikuma 146. panta pirmā daļa.

Iesniegumu paternitātes atzīšanai var iesniegt, reģistrējot bērna dzimšanu, kā arī pēc tam, kad bērna dzimšana reģistrēta, vai jau pirms bērna dzimšanas.³

Ja vecāki līdz bērna piedzimšanai nav noslēguši laulību, ziņas par bērna tēvu ieraksta, pamatojoties uz dzimtsarakstu nodaļā iesniegtu bērna tēva un mātes paternitātes atzīšanas iesniegumu.⁴

Dzimšanas reģistra ierakstu papildina ar ziņām par bērna tēvu, ja bērnam paternitāte ir atzīta, noteikta vai paternitātes fakts konstatēts Civillikuma 154., 155., 157. un 158. panta paredzētajā kārtībā. Kopēju paternitātes atzīšanas iesniegumu un citus dokumentus, kas apliecina Civillikumā paredzēto personu piekrišanu paternitātes atzīšanai, bērna vecāki iesniedz dzimtsarakstu iestādei. Paternitātes atzīšanas iesniegumu var iesniegt viens no vecākiem, ja klāt neesošā tēva vai mātes paraksta īstumu paternitātes atzīšanas iesniegumā apliecinājusi dzimtsarakstu iestādes amatpersona, zvērināts notārs, bāriņtiesa vai karjeras konsulārā amatpersona.⁵

No iepriekš minētajām tiesību normām ir nepārprotami skaidrs, ka nav ierobežojumu vecākiem brīvprātīgi atzīt bērna paternitāti, abiem vecākiem vēršoties ar kopīgu iesniegumu dzimtsarakstu nodaļā.

Aizgādības tiesību pārtraukšana vai atņemšana bērna mātei nenozīmē, ka viņa vairs nav bērna māte. Turklāt aizgādības tiesību ierobežojums ir attiecināms uz vecāka tiesībām, nevis uz viņa pienākumiem. Pienākumi, arī pēc aizgādības tiesību pārtraukšanas vai atņemšanas, ir jāturpina pildīt. Piemēram, pienākums nodrošināt uzturlīdzekļus, saskarsmes tiesības, interesēties par bērnu, viņa attīstību, veselības stāvokli, izglītību u.c. Vecāku, kuriem atņemtas aizgādības tiesības, pienākumi pret bērnu izbeidzas, ja bērns tiek adoptēts un dzimšanas reģistrā tiek izdarīts attiecīgs ieraksts. Tiesībsargs pievienojas Bāriņtiesas viedoklim, ka aizgādības tiesību ierobežojums neietekmē vecāka pienākumu vērsties dzimtsarakstu nodaļā brīvprātīgai paternitātes atzīšanai un vecākiem tādā situācijā nav pamata vērsties tiesā, jo nepastāv civiltiesisks strīds. Likumdevējs nav paredzējis, ka, brīvprātīgi atzīstot paternitāti, būtu pienākums pierādīt bērna izcelšanos no personas, kura paternitāti atzīst. Tāds pienākums ir tikai gadījumos, ja paternitāte tiek noteikta tiesas ceļā.

Ja vecāki līdz aizgādības tiesību pārtraukšanai mātei nav izpildījuši savu pienākumu brīvprātīgi atzīt bērna paternitāti, tā nodrošinot bērna tiesības zināt savus vecākus, viņi nav ierobežoti to izdarīt

---

³ Civillikuma 155. panta pirmā un otrā daļa.

⁴ Civilstāvokļa aktu reģistrācijas likuma 34. panta otrās daļas 2. punkts.

⁵ Civilstāvokļa aktu reģistrācijas likuma 35. panta pirmā un otrā daļa.

laikā, kad mātei ir pārtrauktas vai pat atņemtas aizgādības tiesības. Tiesībsarga ieskatā dzimtsarakstu nodaļas atteikums pieņemt abu vecāku kopīgu iesniegumu bērna paternitātes brīvprātīgai atzīšanai situācijā, kad mātei ir pārtrauktas aizgādības tiesības, ir uzskatāms par neatbilstošu tiesību normām un bērna tiesībām.

[2.3] Saskaņā ar Civillikuma 157. panta pirmajā un otrajā daļā noteikto paternitāti tiesa nosaka, ja dzimtsarakstu nodaļai nav iesniegts kopīgs iesniegums par paternitātes atzīšanu vai pastāv šā likuma 155. pantā norādītie šķēršļi paternitātes ieraksta izdarīšanai dzimšanas reģistrā. Izskatot prasību par paternitātes noteikšanu, tiesa ņem vērā jebkurus pierādījumus, ar kuriem iespējams pierādīt bērna izcelšanos no konkrētas personas vai izslēgt šādu faktu.

Prasību paternitātes noteikšanai tiesā var iesniegt bērna māte vai bērna aizbildnis, bērns pats pēc pilngadības sasniegšanas, kā arī persona, kas sevi uzskata par bērna bioloģisko tēvu.⁶

Vajadzība vērsties tiesā paternitātes noteikšanai rodas situācijā, ja dzimtsarakstu nodaļā nav iesniegts vecāku kopīgs iesniegums, tātad bērna paternitātei nepiekrīt viens no vecākiem. Tāpat tiesā jāvēršas tad, ja pastāv objektīvi šķēršļi abiem vecākiem iesniegt kopīgu pieteikumu paternitātes noteikšanai. Piemēram, bērna māte mirusi, nav zināma viņas atrašanās vieta. Tādā gadījumā tiesas uzdevums ir pierādījumu pārbaude par bērna izcelšanos no konkrētas personas.

[2.4] Lai atzītu bērna paternitāti, abiem vecākiem ir jādodas uz jebkuru dzimtsarakstu nodaļu Latvijas teritorijā un jāaizpilda paternitātes atzīšanas iesniegums. Ja dzimtsarakstu nodaļas darbinieks atsakās reģistrēt bērna paternitāti, vecākiem ir jālūdz izsniegt rakstveida atteikumu, kuru var pārsūdzēt tiesā Administratīvā procesa likumā noteiktajā kārtībā.

[2.5] Ja bērna tēvs nav brīvprātīgi atzinis paternitāti un bērna māte, kurai ir pārtrauktas vai atņemtas aizgādības tiesības, nepilda savu pienākumu vērsties tiesā paternitātes noteikšanai, aizbildnim vai bāriņtiesai, kā audžuģimenē ievietota bērna juridiskajam pārstāvim⁷, ir pienākums rīkoties atbilstoši Civillikuma 158. panta pirmajā daļā noteiktajam – iesniegt tiesā prasību par paternitātes noteikšanu.

Lūdzu rast iespēju atsūtīt tiesībsargam Bērnu aizsardzības centra un Tieslietu ministrijas Dzimtsarakstu departamenta viedokļus.

---

⁶ Civillikuma 158. panta pirmā daļa.

⁷ Bāriņtiesu likuma 17. panta 10. punkts.

Tiesībsargs pateicas Bāriņtiesai par problēmas aktualizēšanu un rīcību bērna tiesības zināt savus vecākus īstenošanai!

Tiesībsarga pilnvarojumā
Bērnu tiesību nodaļas vadītāja

Laila Grāvere